

Sterker in spel

*Het webinar is waardevol voor leerkrachten van
nieuwkomers, eerstejaars opvang en meerjarige opvang
in het regulier onderwijs.*

Eveline Bogers

www.onderwijsadviesleerknapp.nl | www.alpratendwijs.nl |
www.sterkerintaaldoorspel.webnode.nl
evelinebogers@outlook.com

Agenda

- Meerjarig model
- Spelontwikkeling bij kinderen
- Spelimpulsen

Het meerjarig model

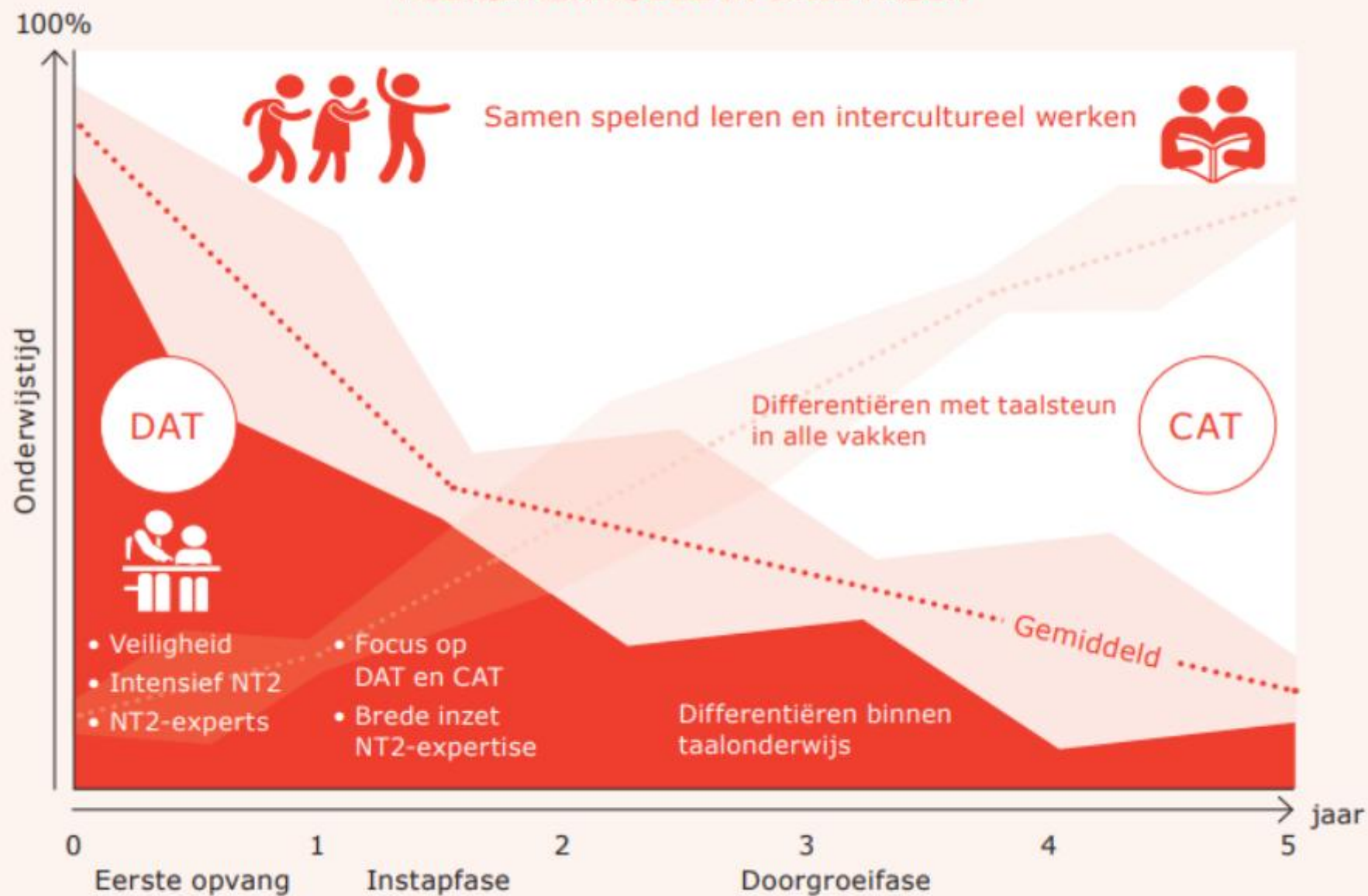
Meerjarig model

- Eerste opvang (duurt ongeveer één jaar)
- Instapfase (duurt ongeveer twee jaar)
- Doorgroeifase (duurt ongeveer twee jaar)

*Lectoreninitiatief Professionalisering
Taalonderwijs Nieuwkomers, 2017.*

MEERJARENMODEL IN DRIE FASEN

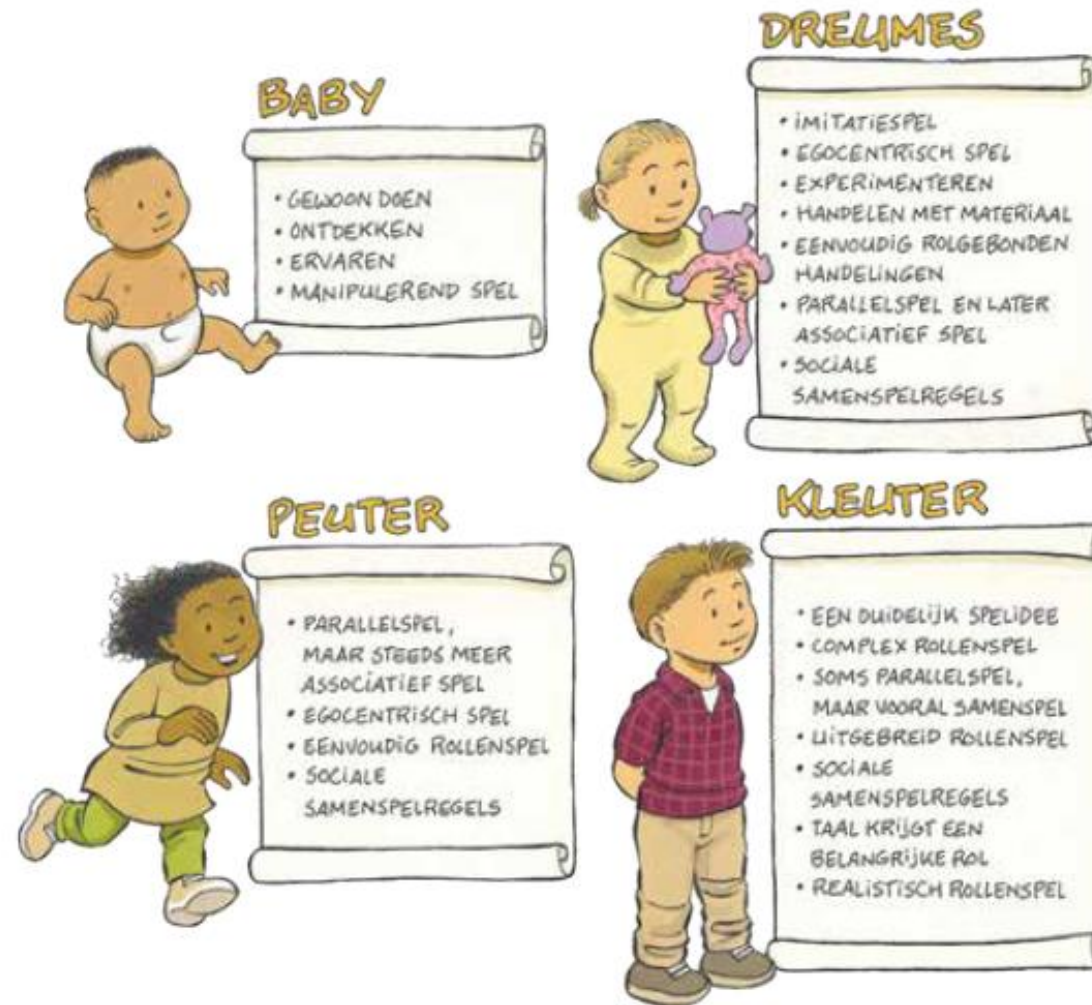
De spelontwikkeling

Tweetalige taalverwerving

Simultane tweetaligheid - Meestal een normale spelontwikkeling.

Successieve tweetaligheid – Meestal een normale spelontwikkeling, maar is ook afhankelijk van land van herkomst.

Al pratend wijs, 2020. Eveline Bogers

Figuur 1.2: De spelfasen van baby tot en met kleuter

Sterker in taal door spel, 2023. Eveline Bogers

De thuiscultuur

- In sommige culturen is het niet vanzelfsprekend dat de ouder meespeelt.
- Heeft invloed op het materiaal wat het kind kent.
- Wordt er taal aangeboden tijdens spel?

Land van herkomst en mate van speeltijd

Wanneer het kind voldoende heeft gespeeld, kan het kind in de moedertaal wellicht **rijk spel** laten zien. Bijvoorbeeld eenvoudig of complex rollenspel. En gebruikt hij wellicht een **complex taaldenkniveau**. Maar wanneer het kind in het Nederlands moet spelen en spreken, kan het zo zijn dat het kind **terugvalt** op een eerdere spelfase. Bijvoorbeeld manipulerend spel of rolgebonden handelingen. Of langer blijft hangen in een bepaalde spelfase.

Van de Wal, S. Leerkracht nieuwkomersonderwijs (2023).

Tjallema, M. Ontwikkelingspsycholoog en onderwijsadviseur aan de Marnix Academie (2023).

Algoet, M. Faculteit Letteren en Wijsbegeerte. Universiteit Gent (2022).

Een ontregeld zenuwstelsel

- Kinderen met een trauma, bijvoorbeeld door oorlog
- Kinderen van expats die regelmatig verhuizen
- Kinderen die opgroeien in een belemmerende thuissituatie

Deze situaties kunnen leiden tot bovenmatige stress en gevoelens van onveiligheid. Dit heeft invloed op het zenuwstelsel. Wanneer het zenuwstelsel ontregeld is, gaat het in een noodstand. Wanneer dit lang duurt, kan dit invloed hebben op de cognitieve ontwikkeling.

Uldriks, J. Gedragspsycholoog (2023).

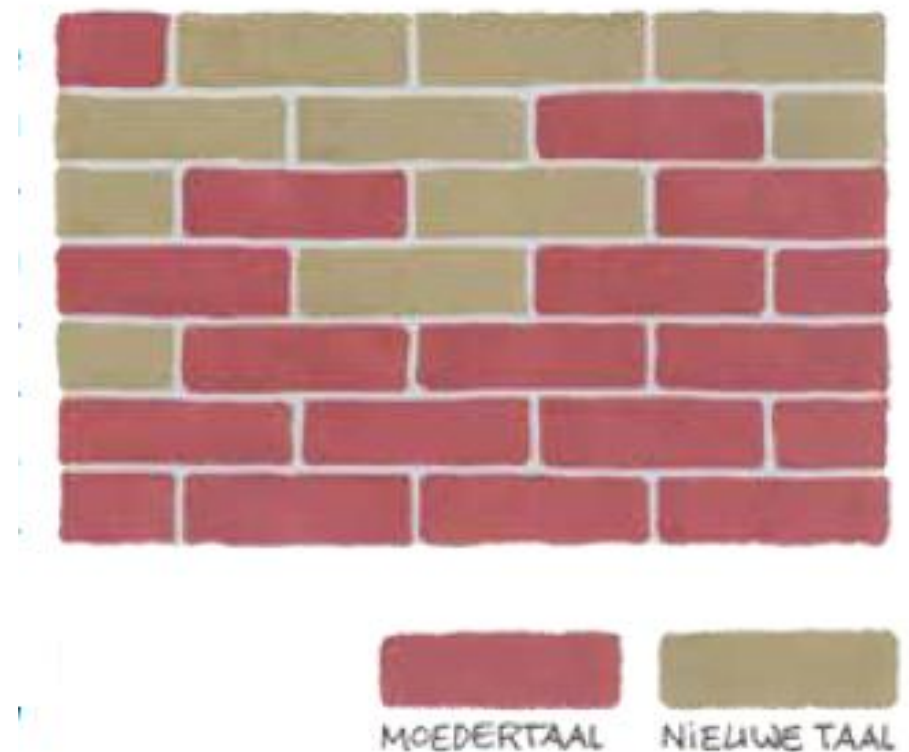
Bogers, E. Sterker in taal door spel (2024).

*‘Het spelen van alle vormen van spel is
dus niet vanzelfsprekend voor ieder kind’*

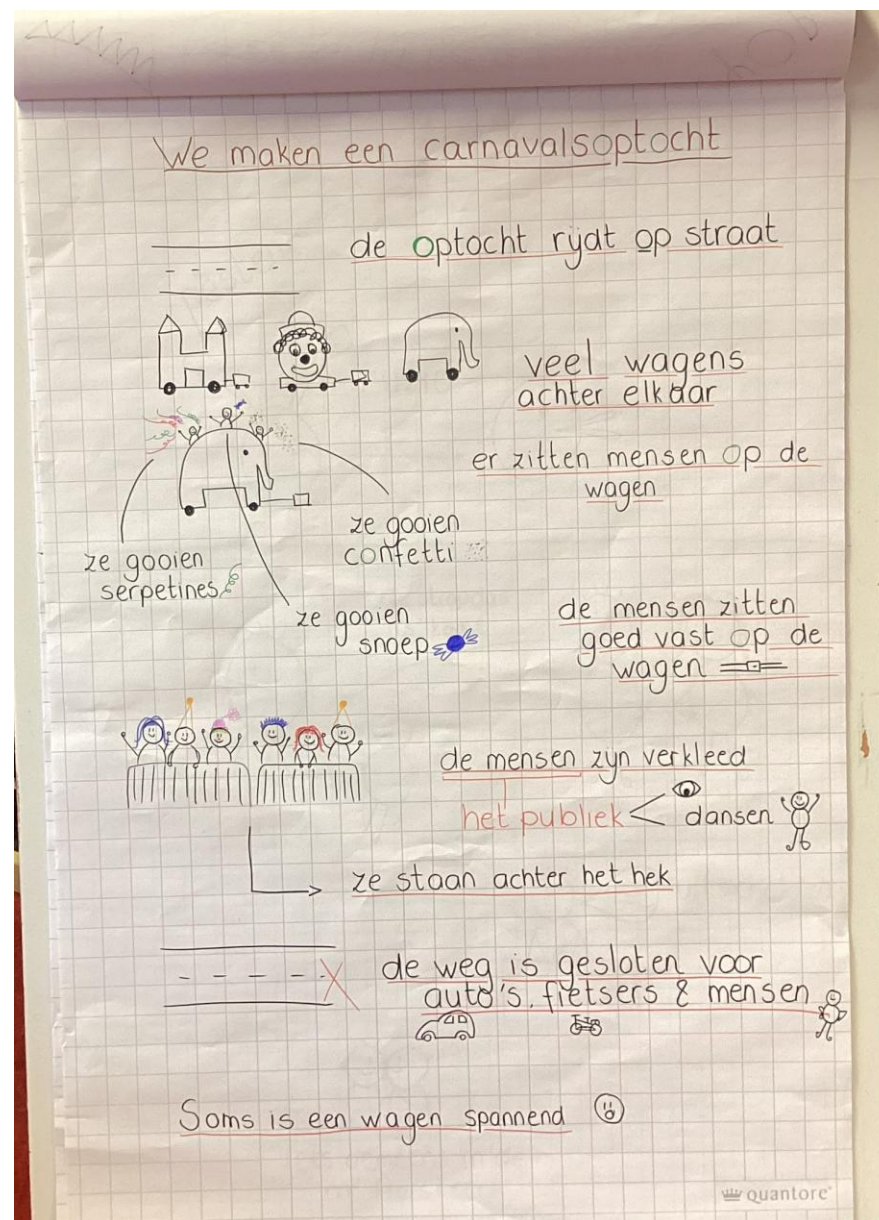
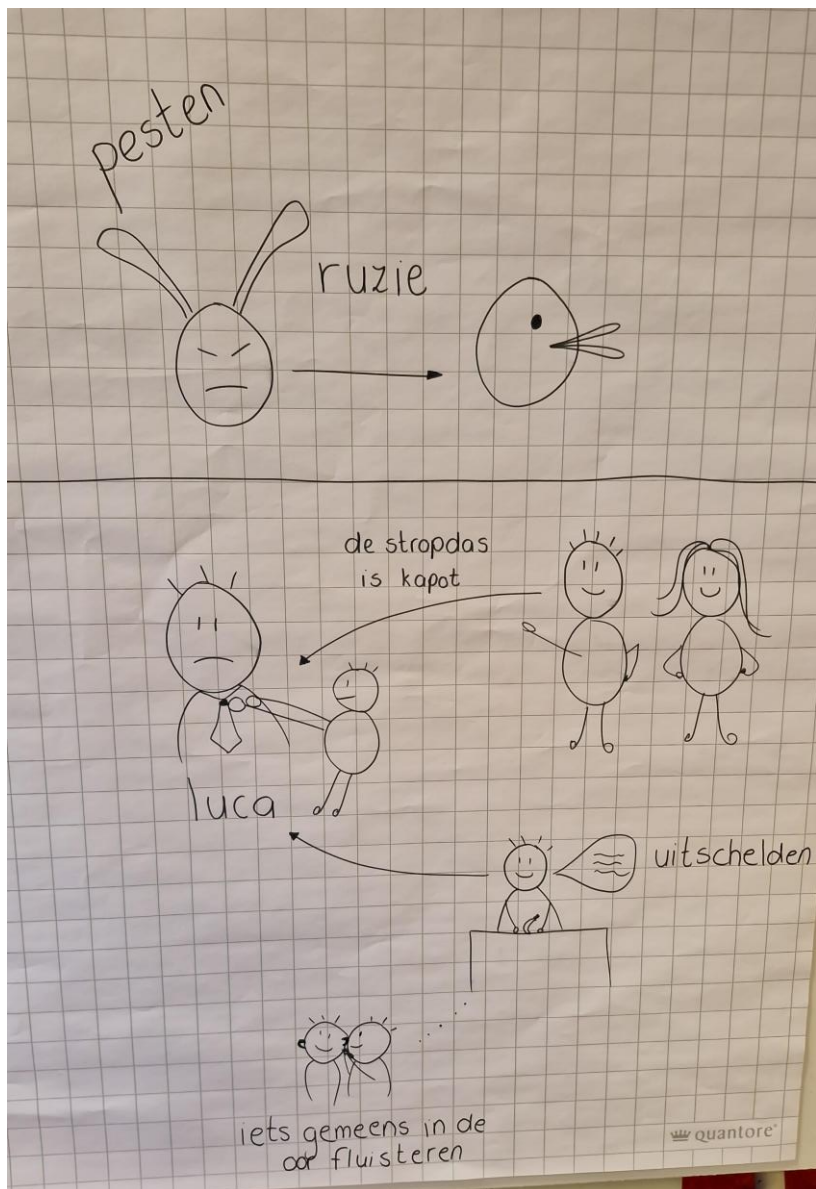
De kracht van de moedertaal

- Laat de kinderen in hun moedertaal spelen.
- Laat kinderen een Nederlands woord in hun moedertaal herhalen.
- Reflecteren op spel in de moedertaal.
- Praten over spel in de moedertaal met hun schoudermaatje.

Interactie en spel met nieuwkomers

- De interactie is aan het begin beperkt.
- Focus de eerste maanden op korte één-op-één gesprekken of korte één-op-één speelmomenten.
- Translanguaging is heel normaal.
- Speel spel wat herkenbaar is vanuit de cultuur.
- Laat kinderen ook in hun moedertaal reageren.
- Non-verbaal reageren is ook een reactie.
- Zet ondersteunend tekenen in.
- Wanneer je er echt niet aan uitkomt, pak je een vertalingsapp erbij.
- Bied standaard hulpzinnen aan: 'Ik snap je niet', 'Wil je het herhalen?'

Je krijgt een aantal vragen en/of stellingen te horen. Wanneer dit klopt, steek je een duim omhoog op. Wanneer dit niet klopt, laat je een duim omlaag zien.

Spelimpulsen

Externe spelimpuls

- **Gezamenlijke oriëntatie**

Welke associaties hebben de kinderen bij het thema?

Wat vinden zij belangrijk binnen het thema?

Welke kennis en ervaringen hebben ze al?

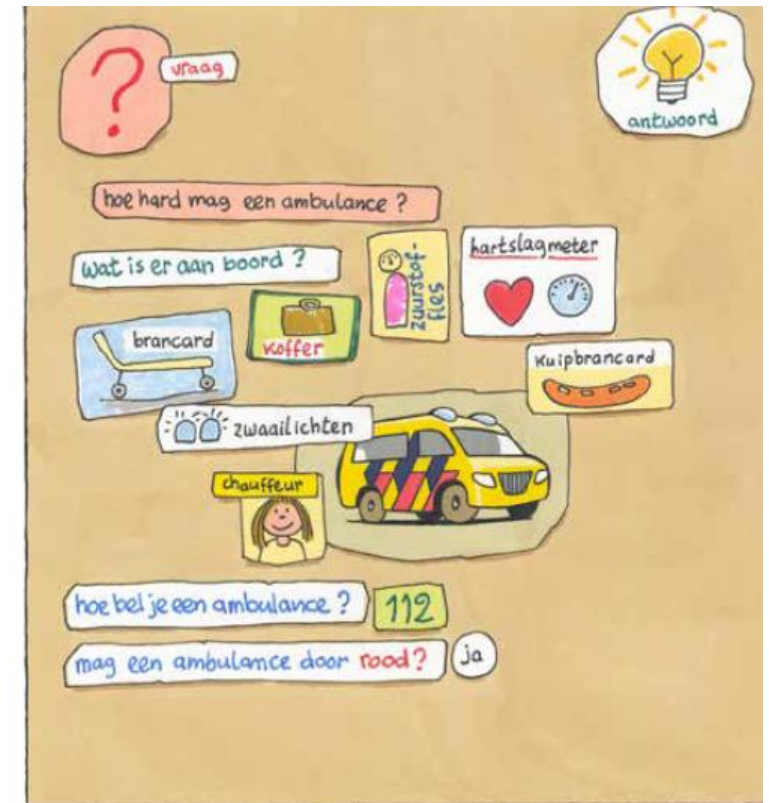
Waar zijn ze nieuwsgierig naar?

Wat willen ze leren/ ontdekken?

Welke vragen hebben we en hoe komen we erachter?

Hoe herkenbaar is het thema?

Geef ze kennis!

Figuur 4.2: Themawand

Een thema inrichten met kinderen

- Kring: Hoe kunnen we de herfst laten terugkomen in de bouwhoek? En in de huishoek?
- Hoe kunnen we de klas omtoveren tot thema ...
- Welke spullen hebben we hiervoor nodig?
- Hoe komen we daaraan?
- Wie pakt welke taken op?
- Knutsel samen decoratie voor in de hoeken.
- Laat geletterdheid en gecijferdheid door de kinderen terugkomen in de hoeken.

Komen de kinderen niet met ideeën? Geef ze dan een opzetje door hardop nadenken en daarna verwachtingsvol te kijken. Hoe reageren ze nu? Vinden ze het een goed idee? Komen ze met nog meer ideeën? Of met een ander idee? Teken mee!

Opdracht stellingen

Je krijgt een stelling te horen. Klopt deze stelling, dan ga je staan. Klopt de stelling niet, blijf je zitten.

Onderzoek laat zien dat woordenschat en selectieve aandacht groeien wanneer spel door de pedagogisch professional of leerkracht wordt verrijkt.

Leseman & Veen, 2016.

**Verkennen, verbinden
en verrijken**

Verkennen

Welbevinden en betrokkenheid
Wat voor spel speelt het kind?
Hoe speelt het kind?
Welk materiaal heeft de voorkeur?
Welke stemming heeft het kind?

Leuvense welbevinden en betrokkenheidsschaal

	Welbevinden	Betrokkenheid
Niveau 1	Het kind vertoont duidelijk signalen van onbehagen.	Geen activiteit.
Niveau 2	De lichaamshouding, mimiek en handelingen geven aan dat het kind zich niet fijn voelt.	Enige activiteit, maar deze wordt geregeld onderbroken.
Niveau 3	Het kind heeft een neutrale houding.	Er is de hele tijd activiteit, maar niet echt gecontroleerd.
Niveau 4	Het kind toont signalen van voldoening.	Er zijn duidelijk signalen van betrokkenheid, alleen zijn die niet op volle sterkte aanwezig.
Niveau 5	Gedurende de gehele observatie zijn er signalen dat het kind zich op en top voelt.	Het kind is gedurende de hele tijd ononderbroken bezig en gaat sterk op in zijn activiteit.

Maar wat als een leerling niet vanzelf tot spel komt?

- Is het materiaal op de speelplek van het kind bekend?
- Kent het kind de woorden van de voorwerpen?
- Weet het kind welke handelingen je kunt doen met de voorwerpen?
- Weten de kinderen welke rolhandelingen er gespeeld kunnen worden?
- En welke taal hierbij hoort?
- Heeft het kind voldoende kennis binnen het thema?

Verbinden

- Je gaat mee in de gedachten, het spel en de interesses van het kind
- Creëer gezamenlijke betrokkenheid
- Ga spiegelen
- Stel niet teveel vragen

Verbinden

- Neem een rol aan
- Houd je op de achtergrond, dus stel niet meteen teveel vragen
- Beschrijf eventueel het spel van het kind feitelijk, objectief en subtiel
- Je geeft geen opdrachten aan het kind, want tijdens het spel zijn jullie gelijkwaardig
- Bewaar complimenten voor een ander moment

Verrijken

‘Dokter, wat denkt u?’ of ‘Wat zou er aan de hand kunnen zijn?’
in plaats van ‘Is mijn arm gebroken?’

- Kansen grijpen (LOWAN Ontwikkelingslijnen kleuters)
- Kansen creëren (LOWAN Ontwikkelingslijnen kleuters)
- Complex taaldenkniveau (niveau 3 en 4)
- Open vragen
- Stel zo min mogelijk sturende, controlerende en gesloten vragen
- Focus niet alleen op woordenschat
- Geef niet automatisch een antwoord

‘Ik zie dat je heel diep nadenkt, dokter. Wat denk je?’

Verrijken

- Creëer situaties waarin kinderen taal nodig hebben
- En waarbij ze elkaar nodig hebben
- Help niet te snel
- Speel beurten door naar andere kinderen
- Verbeter zinnen impliciet
- Hummen
- Verwachtingsvol kijken
- Een stilte laten vallen

Of stel geen vragen

- Wissel een vraag af met een opmerking
- Maak een grapje
- Geef een suggestie
- Geef een hint
- Vat wat het kind heeft gezegd samen
- Vertel wat je ziet en wat een kind ook zou kunnen zien
- Omschrijf wat er gebeurt of wat er zou kunnen gebeuren
- Vertel wat je doet
- Deel een ervaring
- Geef je mening
- Omschrijf hoe je je voelt

Actief-productieve interactiestijl

Victor (5;7) en Salmaan (6;0) bouwen in de bouwhoek. Ze maken een parkeergarage. 'Ik wil plekken voor auto's maken', zegt Victor tegen Salmaan. Waarop Salmaan reageert: 'Ik ook'. Samen starten ze met het bouwen van een parkeergarage. 'De plekken moeten uuh, je weet wel', zegt Victor. Hij gebaart dat de plekken breed moeten zijn. 'Hm, niet smal bedoel jij?', vraagt Mohammed. 'Ja zo', gebaart Victor. Juf Ilse verbindt zich aan het spel. Ze stelt een vraag hardop denkend aan zichzelf. 'Hoe weet ik of het vak breed genoeg is?' Ze kijkt bedenkelijk. Victor en Salmaan kijken elkaar vragend aan. 'Wij ook dit probleem juf', reageert Victor en dan pakt Salmaan de auto en zet deze weg. Daaromheen bouwt hij met blokken. Ilse zegt: 'Salmaan zet de auto in het vak en bouwt de blokken eromheen. De auto past'. Ze wijst alles aan. Dan zegt ze: 'Kan ik in- en uistappen?' Ze kijkt verwachtingsvol naar de jongens, maar er komt geen reactie. 'Ik kan een poppetje pakken en meten of zij tussen twee auto's past'. De jongens knikken ja. 'Meten', herhaalt Salmaan. 'Poppetje moet passen', zegt Victor. 'De auto past. Er moet ook iemand naast kunnen staan', zegt juf Ilse.

Spelscript

Waarom?

- Nieuwe spelideeën opdoen (verdieping en verbreden).
- Krijgen taal aangereikt.
- Krijgen handvatten bij een logische verhaalvolgorde (begin, midden en eind).
- Versterken sociale vaardigheden.
- Geeft houvast.
- Zorgt voor meer diepgang.

Spelscript

- Maak een spelscript altijd met de kinderen samen.
- Een spelscript kan ook tijdens spel in een hoek ontstaan.
- Vraag of bespreek welke rollen er zijn (rollenkaarten).
- Begeleid het spel (demonstratiespel of meespelen).

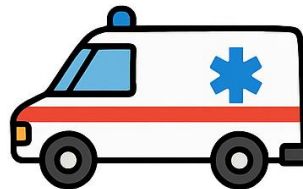
We krijgen
een oproep

We gaan
snel naar
de patiënt

De patiënt
heeft pijn

De patiënt
op de brancard

We verzorgen
de wond

Alles is weer goed

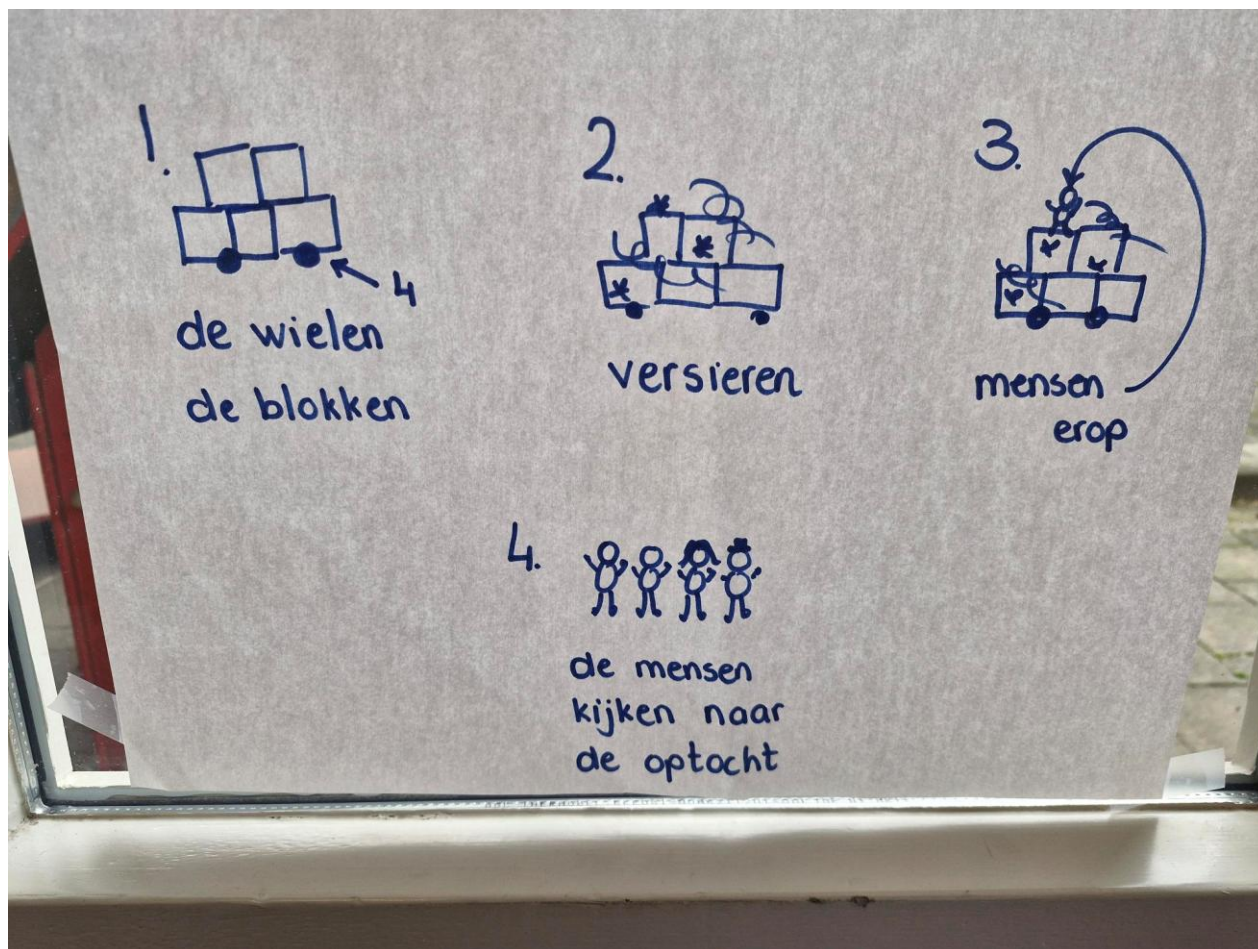
Waarom is demonstratiespel zo belangrijk?

- Je krijgt handvatten over welke handelingen er bij een rol horen.
- Je krijgt kennis over materialen.
- Je verrijkt de taal.
- Je verhoogt de betrokkenheid en het spelkwaliteit tijdens speelwerkmomenten.
- Demonstatiespel bied je aan het begin of halverwege een thema aan.

Ervaren kinderen belemmeringen in de taalontwikkeling? → **herhaal** hetzelfde demonstratiespel.

Spelscript

Juf Elsemieke verkent het spel van Emhoa en Sarah. Zij willen in de bouwhoek een carnavalswagen gebruiken, maar weten niet zo goed hoe zij moeten beginnen. Juf Elsemieke besluit om zich te verbinden aan spel en het te modelen. 'Mijn carnavalswagen heeft een onderstel nodig met wielen. Waar vind ik deze?' Ze kijkt de kinderen verwachtingsvol aan. Emhoa vindt de wielen in de attributenkast. Met een beetje hulp van juf Elsemieke vinden ze een onderstel. Sara en Emhoa verbinden de wielen en het onderstel aan elkaar. Juf Elsemieke tekent dit ondertussen op een wit blad en schrijft er 1 bij. 'Hm, hoe gaan we nu verder?', vraagt juf Elsemieke. 'Wat is stap 2?' Emhoa en Sarah overleggen met elkaar. De een vindt dat ze eerst starten met blokken op het onderstel plaatsen. De ander wil serpetines en confetti rondom het onderstel leggen. 'We moeten eerst een wagen bouwen', zegt Emhoa. 'Daarna kunnen we versieren'. Sarah denkt even na en vindt het een goed idee. De meiden bouwen de carnavalswagen. Juf Elsemieke tekent stap 2. De volgende stap vinden de meisjes lastig. Juf Elsemieke geeft hen een voorbeeld door stap 3 te tekenen. Emhoa en Sara gaan meteen aan de slag.

Vorbereiding demonstratiespel

- Bespreek van te voren het spelplan. Welke handelingen willen jullie laten zien? En welke woorden willen jullie laten horen? Welke rol speel je en wat moet deze rol laten zien?
- Betrek de kinderen actief tijdens het spel ('Wat zou ik nu kunnen doen? Wat zei ik toen ik wilde afrekenen?')
- Maximaal 5 à 7 minuten.
- Film demonstratiespel.

Kijktip demonstratiespel voor een later moment:
<https://www.leraar24.nl/api/video/218001022/embedded/spelstimulering-demonstratiespel/>
van Margot Wouterse.

Schrijf voor jezelf twee punten op die horen bij de fase verrijken.

Eveline Bogers

www.onderwijsadviesleerknapp.nl | www.alpratendwijs.nl |

www.sterkerintaaldoorspel.webnode.nl

evelinebogers@outlook.com

Wat neem je naar aanleiding van dit webinar mee?

Noteer 2 punten die je morgen in de klas gaat proberen.